מתחת לעצי הלבנה

זיכרון ישן מכה בי, גלי שיערה השטים סביב פניה בשעות הלילה השחורות. גופה הצעיר, הרוחץ במימי האגם הצלולים, ואני עומד בין השיחים העקרים ומביט בה, להיטהר במקווה הטובעני של יופייה, אבל אף פעם לא להתקרב. אם אתקרב, תברח ולא תהיה עוד. אם אתקרב, שוב אשאר לבדי.

"שלום, אני רוצה להזמין מונית לרחוב – "

"מצטער", פוסק הסדרן, "אין לי אף אחד בסערה הזאת", ואני נותר עם צליל הניתוק.

הרוח נסחפת ברחובות. היא דוחפת אותי קדימה, בין חצרות הבתים, בין צמחים רטובים ואופניים שננטשו שם. השמיים חיוורים מעל ראשי, ודומה כי היקום כולו קפא – המכוניות שבמגרש החנייה, הנדנדות הריקות שבגן, המאבטח העומד בשער, זר כמוני. הוא בודק את התיק שלי, אבל לאכזבתו, מוצא רק ספר שירים בכריכת ארגמן. אני עובר בעד

השער המסתובב, ופוסע על הכביש האפור, לא פונה להביט בביתנים הנחבאים לימיני, בין מחטי עצים עזובים וספסלי אבן. לפניי מתנודד איש זקן בבגדים דהויים. עוד משב רוח חרישי וייפול. רגליי נושאות אותי אל המחלקה. אולי הפעם תתיר לי נפשי להתקרב.

זמן חולף עד שזמזום מכני נשמע, ואני פותח את הדלת, ונועל את הרוח מאחוריי. אישה צעירה בוכה במסדרון בלי קול. תחנת האחיות ריקה. אני מייחל להימלט מכאן, אבל חייב לעשות את זה היום.

כף ידי מטופפת על הזגוגית בעצבנות. "באתי לאנסטסיה."

"במזג אוויר כזה?!" מגיחה האחות, קמטי מרירות על פניה.

דלת נוספת נפתחת אל מסדרון קריר, עם ריח של חומרי ניקוי.

בחור צעיר מתקרב אליי בעיניים ריקות. "אלכסנדר ניקולייביץ' השני", הוא מדקלם. "אלכסנדר אלכסנדרוביץ' רומנוב."

אני לא מבין.

אצבעו לוחצת על הדק אקדח דמיוני. "ניקולאי אלכסנדרוביץ' רומנוב", מתקרב ויורה לעברי קליע שקוף, בדיוק בין העיניים.

אני בורח לחדרה של אנסטסיה, אבל רגליי עוצרות בעדי, ממלטות את גופי הנואש אל שירותי הגברים. אני אוחז בראי, מתנשם .

עיניו המהורהרות של אחי ניבטות אליי מתוך הזכוכית, בשעה שאני מביט בהשתקפותי הדוממת. כמה הן כחולות ובטוחות, כמה הן שונות מעיניי. ידיו העזות של הזמן עקרו אותו מעולמי זה מכבר. עכשיו אני מבוגר מכפי שהיה אז, ובכל זאת, דומה כי פניו הבהירים הם הכלואים בתוך משטח הזכוכית שבחדר הרחצה, ואחותי חולפת מאחוריו, סוגרת את החלון, כדי שרוח הסתיו הסיבירית לא תפלוש אל צריף העץ הקטן.

"אני גרה עם שני האנשים החכמים ביותר בברית המועצות", היא מתקרבת אליו, חיוך נעים עולה על שפתיה.

"רק בברית המועצות?" הוא פונה לאחור, מחייך, ואחר עוטה ארשת רצינית. "עם מעט מזל ובלי תעודות, הזקן הזה יבטיח את עתידנו. עכשיו אני נראה מבוגר בעשר שנים לפחות."

טיפות שלג שנמס זולגות על הזגוגיות. אחותי מביטה בו בעיניה הירוקות, קולה שקט. "הם ייקחו את הנערים, זוריק, את הגברים הצעירים. אבות לא ישובו אל ילדיהם. הלוואי שלא הייתה מלחמה."

אחי מהנהן ומיטיב את צווארון חולצתו, להסתיר את הצלקות שהותירה המלחמה ההיא, שקראו לה "הגדולה", לא יודעים שתבוא אחרת, נוראה יותר.

אחד המטופלים נאנק מן המרפאה. אני עומד בין שני החדרים, ומבטי נופל אל המזרנים המוטלים על הקרקע. מקצתם ריקים. קודם ניסו לשמור על המטופלים בחיים כסירות הצלה, אך לשווא. מקצתם יתמלאו שוב, אולי עוד הלילה.

אני פותח את דלת החדר. היא נמצאת שם לבדה. החלון המסורג סגור, אבל הרוח מצליפה בו. סדין ירוק חיוור מכסה את גופה כמו בחדר מתים. אני רואה את פניה. הם ריקים וחלשים, אבל היא יפה כמו אז. ואולי אני עיוור לזמן האכזרי, ששינה אותה ללא היכר.

"אנסטסיה?" אני מתקרב, מהוסס. "איך את מרגישה"?

"כואב לי הראש", היא לוחשת.

"את תהיי בסדר."

"אתה מבטיח"?

ראשי מהנהן מבלי לדעת .

"הבאתי לך ספר", אני נזכר פתאום, ושולף את אוסף שיריו של פאול צלאן. כמה רציתי להקריא לה את מילותיו, שהיו מילותיי בימים ההם, אבל מילותיי התעופפו אל האוויר כגבעוליהם הדקים של צמחי מים בשעת סערה.

זיק של חיים ניצת בעיניה, והיא קוברת אותן בין מצבות הנייר. "תודה."

אני מתבונן בה. פניה בהירים כמו החיוך של הנערה שהייתה, שם, במימיו השקופים של אגם באיקל, חופשיה וגופה קליל.

"מי אתה?" היא שואלת פתאום.

"מה"?

"מי אתה"?

"אנה – " אני מנסה להשיב, אבל ראשי מתרוקן.

היא בוהה בי במבט אטום, כמו המבט שכיסה את עיניו הזגוגיות של דימה כשחזר מהחזית. אבל אז היה ילד מאושר, ששיערו זהוב ועיניו כחולות וטובות כעיני אביו. אולי הם כאן, איתי. אולי לא נמוגו אל השכחה.

"ויטלי, לך לשחק עם האחיין שלך", אומרת אחותי בעודה ממהרת לגשת אל המטופל, ידה מלטפת את ראשי והיא כבר ממציאה מרפא כפיה טובה, אחת משיטות הפלא שלמדה מן המקומיים.

דימה מסיע קטר רכבת נטול קרונות על מסילה דמיונית. אנחנו יושבים על הרצפה, רעשי המשחק נמהלים בשאון הממטרים הבלתי פוסקים, ואני חושב על הרכבת ההיא. הנסיעה אל הכפר ארכה כחודש. אינספור ימים ולילות העברנו בדרכים, חולמים על בית, וחלומותינו מתאדים אל האוויר הצונן עם ענני הקיטור. ואז אחי החל לרעוד, וגופו החזק נעשה דואב והתכסה זיעה קרה. הם אמרו, "מלריה". הם אמרו, "לך לאורך הנהר, עד ליסטביאנקה", כשנטשו אותו בלב השממה הקפואה. והוא הלך. צעד אחר צעד גמאו רגליו את המרחק מנהר יניסיי עד נהר אנגרה האפור וספינותיו בימים הקרים. בלילות, עצר בצד הדרך, מתיר לגופו לנוח, והביט בתמונתנו בטרם קם אל יום נוסף של הליכה מפרכת. אולי נזכר במסע שערך אל החזית, כשהיה עדיין בין החיים ונפשו לא יצאה מגופו כנפשות חבריו. כמה צעיר, וכבר הוא נושא על גבו ילד ושתי מלחמות.

דימה מתעייף מן המשחק, וקטר הרכבת עוצר ביעדו הבלתי ידוע. ליסטביאנקה, כמו מילת קסם. כבר ערב. אחי נפרד מאתנו ויוצא אל מחסן המזון, לשבת מתחת לשמיים האפלים ולהשגיח על הלחם שהביאו שדותיה הקפואים של הארץ הזו, שלא הניבו ירקות או פירות. אני עוקב אחר דמותו המתרחקת, עד שהיא מיטשטשת בין הנחלים המוסיפים לזרום על פני החלון. אחותי מכסה את המטופל בשמיכת צמר ופונה להבעיר עצים שעמדו פעם ביערות, תמירים וגאים, ועכשיו הם נקברים מתחת לסיר הישן, מותירים רק אפר עם גוויעתם.

צריפי העץ הסמוכים נופלים אל שנת לילה חרישית, עד שדימה ואני מתעוררים אל בוקר חדש והולכים לבית הספר, חולפים שוב על פני אנשים כחושים ומשפילים את המבט. אני כותב כל היום שירים חסרי משמעות על אדמת שיערה של אנסטסיה, רק בה ארצה להיקבר כשאגדע. בשובנו, אחי מספר שאביה שוטט שתוי עם צלצל בעל להב כחול, ורצה לשדוד מזון מן המחסן באישון לילה. אחרי שפתח עבורו את הדלת, אמר לו, "עכשיו גם אתה תיקח", כדי שיהיו שווים זה לזה בחטאיהם, ועל אף חמש עשרה שנות חיי, אני מבין כמה טוב שהשלג מלבין כל חטא.

אני מנסה לבלום את הרטיבות המתהווה בעיניי. "את זוכרת את היום ההוא? יצאנו לטייל ביער והתחיל לרדת שלג, והציור שלך נרטב. ציירת מטע בננות ומקשת אבטיחים, כאלה שהיו רק בארץ ישראל, וכל הצבעים נמרחו כאילו הפירות התפוצצו, ואמרת שאפשר כמעט להרגיש את המתיקות שלהם בשפתיים, והתחבאנו מתחת לעצי הלבנה וכמעט נישקתי או – "

"אני אוהבת פירות", היא מביטה בי, געגוע עולה בקולה.

אני מחייך מעט. "אני יודע."

"איך הכרנו?" תוהה, ומעבירה עמוד נוסף.

"נפגשנו ביום חורף אחד. שנינו הלכנו לאגם במינוס שש עשרה מעלות, והיה כל כך קר שרעדו לנו השיניים. לי, בכל אופן. את שחית שם, כמו בת ים במעמקים, ולא נראית קפואה בכלל. לא היו הרבה אנשים, רק כמה בחורים ואני. צללתי במים הרדודים, איפה שעוד בטוח, והסתכלתי עלייך."

היא מתבוננת בי, עייפה.

"ואז טבעתי והצלת אותי."

"טבעת?" מתפלאת חרש, דאגה נמהלת בעיניה.

"כן, אבל את הצלת לי את החיים."

"באמת"?

לא. האמת היא שהכרתי אותך בבית הספר. אני הייתי ילד בודד, ואת היית היחידה שחייכה אליי, אז התאהבתי בך והסתרתי את זה שש שנים, אבל עד שהבנת את זה, כבר היה מאוחר מדי.

"כן", אני מחייך. "באמת."

הימים חולפים, קרח מכסה את הנהרות, כמו את זכרונותינו. באחד הלילות, שלושה אנשים ניצבים בפתח הבית. שניים מהם נסערים, לאחרון אין כמעט כוח לחיות. שפתיו הכחולות רועדות מתוך פניו החיוורים, בשעה שהאחרים נושאים אותו אל מזרן שהפך ריק. רגע אחד עוד הלך מאושר על פני הנהר הקפוא, ורגע לאחר מכן, מעטה הקרח נסדק, והוא נפל אל תוך מים חסרי רחמים, אינו מסוגל אפילו לזעוק לעזרה.

אחותי מחישה את צעדיה אל חדר המגורים, למצוא מקור חום עבור הגוף הסובל, המכוסה כוויות קור.

אני מנסה להציץ מפתח הדלת, אבל החושך והעייפות מכריעים אותי, ואני צונח אל זרועותיה המנחמות של השינה. עם שחר, אני ניעור משנתי ומבחין במזרן הריק. מבטי המבוהל פוגש בעיניה השלוות של אחותי.

"זה בסדר", היא לוחשת, "הם הלכו. שלושתם."

קולה של אנסטסיה כמעט ואיננו נשמע .

"תפתח את החלון."

"אבל הרוח – "

"זה בסדר", מרגיעה אותי, "יום אחד היא תישא את כולנו."

אני פותח את החלון בידיים רועדות, מתיר לרוח לפרוץ פנימה. רק שם נשבה רוח כזו.

היא לוקחת נשימה עמוקה. "ראית פעם ים בלי מים"?

"ים בלי מים? זה כמו... אני בלעדייך."

"בבית היה כזה."

אני משתתק ומקשיב לה.

"פעם הייתה ימה גדולה וילדה קטנה ששיחקה בה והיה לה טוב. הילדה גרה ליד הימה כל חייה. היא הכירה שם חברים וחברות. היא השיטה סירות מנייר. היא צחקה והתיזה מים. השמיים היו כחולים כל השנה, ואבא של הילדה הקטנה בנה לה בית ליד המים, ואחיה של הילדה הקטנה הרים אותה על הכתפיים... והיה להם טווב". הספר נשמט מידה ונופל על הרצפה, אבל היא ממשיכה לדבר. "תאר לך שאתה נמצא כל החיים באותו בית, ופתאום מישהו בא והורס לך אותו", היא מתבוננת בקיר. "תאר לך ש... הכל נעלם."

אני חושב על הרגעים ההם. על גופה הצף בשלווה.

"אתה יודע?" היא מביטה בי. "כשמשהו טוב, תמיד חייבים להיות אנשים רעים. אז האנשים הרעים באו לימה הגדולה ולילדה הקטנה, שכבר גדלה ונלקחה משם, וייבשו את המים והרעילו את האדמה, וכבר לא נשאר מה להציל. הכל נסחף עם הנהרות לתעשייה, בשביל שלאנשים הרעים יהיה עוד כסף ולילדה הקטנה לא יהיה יותר כלום."

"אז מה קרה בסוף"?

"מה קרה בסוף?" היא מחייכת בעצב. "בסוף, ימת אראל התייבשה. לא לגמרי, אבל מה זה משנה? אי אפשר היה להישאר שם. אתה לא נשאר איפה שמת, אתה הולך לאן שהחיים נסחפים, אחרת תמות איתם", היא שותקת. "אתה יודע איפה כל המים האלה עכשיו"?

"איפה"?

"ברוח..." היא מניעה את ידה כקוסמת. "באוויר."

אני שותק במשך רגעים אחדים, מהורהר, ואז פותח את פי. "זה... נורא. לא ידעתי. אני מצטער. אבל למה... למה את כאן"?

"זה פשוט", היא נאנחת. "הם לא הצליחו לקחת את כל המים. שמרתי חלק מהם."

"איך"?

היא מביטה לצדדים, ומסמנת לי להתקרב. "אתה רואה "?

אנסטסיה מצביעה על שתי עיניה היפות. "כאן, בדיוק כאן. הטורקיז הזה? אלה המים."

אני נרעד.

האחות הולמת בדלת. "נסטיה! נסטיה, תפתחי"!

"זה לא יכול להיות..." אני בוהה ברצפה.

"לאן אתה הולך? אתה לא רוצה לשחות, כמו פעם"?

אבל קולי נאלם.

זה הניחוח שלה. זה הניחוח הזה, המתוק, הבהיר, הנקי, שחוזר ומכה בי, לופת בחוזקה גם אחרי שאני פותח את הדלת ויוצא משם. מלותיו של פאול צלאן נופלות אל שפתיי מתוך אחד השירים. "את היית מותי: בך יכולתי לאחוז, כשנשמט ממני הכל". אבל מה נשמט ממני, מלבדה.

האחות פונה אליי. "תיזהר עם הנעליים, בדיוק שטפנו."

רגליי נושאות אותי הרחק משם. זמזום מכני נשמע. הדלת נפתחת.

אני יוצא אל הרחוב. מכוניות שועטות על פני הכביש, נוהמות כגושי הקרח שהחלו להפשיר אז, עם בוא האביב, ואני שומע שוב את קולות הנפץ האלה, המחרידים אותי משנתי. קרח פוגע בקרח. אולי כך נשמעת מלחמה. אני מביט במים הקפואים שמחוץ לצריף. צייד עומד על המשטח המתנפץ, ודומה כי הארץ כולה רועדת מתחת למגפיו. הוא מביט בשועל האומלל שנלכד שם, אומד את המרחק בעיניו. לפתע, פותח בריצה אחוזת טירוף, נשקו בידו והוא מייחל לנעוץ את הלהב בחיה הנואשת ולשדוד את בשרה. אם לא יעשה כן, ייכנע גופו לרעב. אבל רגליו כושלות והוא קורס אל תוך פי הנהר ונבלע בו כהרף עין. רק אחרי שהוא שוקע, אני מבין באימה שהלהב היה כחול. אני מביט באוויר הלבן והריק בעיניים כלות, ומוסיף לבהות במשך שעה ארוכה.

"בוא", אומר אחי בשובו מן המחסן, "דרושים סוורים בנמל של אירקוטסק, נעבור אל העיר."

"אבל השועל..." אני ממלמל בצער.

אחי נאנח ומביט בעד החלון, מהורהר. "לא נשאר אף אחד, כולם שם", מחווה בידו לעבר האופק הבלתי נראה, ואני מביט בנופיה החיוורים של ליסטביאנקה, ויודע שעוד מעט ניקח תמונות בשחור-לבן ושמיכות עבות, מעט מן הלחם שהוקצב לנו, מעט חלומות, ונעזוב את הצריף ונפנה אל תחנת הרכבת.

ענני קיטור סמיכים מערפלים את עתידנו, אבל אהוביי הולכים לצדי, ואני יודע שיום אחד ניסע אל ארץ טובה, אל מטעי בננות ומקשות אבטיחים אדומים כדם. אפשר כמעט להרגיש את המתיקות שלהם בשפתיים.